

Murchison mindennemű kitüntetésekben részesült. 1831, 1842-ben megválasztott a földtani társulat elnökének, 1844-ben a „Royal Geographical Society“ elnöke lett, a következő évben s tovább 1852 és 1855-ben újra megválasztott; az oxfordi, cambridgei és dublini egyetemek diszoklevelekkel tisztelték meg; számos külföldi társulat tagjává választotta; 1863-ban a Bath-rend nagy keresztjével diszítettett fel s egy évre rá a francia akademiától a Cuvier-díjat nyerte el. Vérutódai nincsenek.

K. A.

A magyar orvosok és természetvizsgálók

Aradon 1871. évi aug. 28-tól sept. 3-ig tartott XV-dik nagygyűlésén az ásvány-, föld- és vegytani szakosztálynak aug. 29-én, 30-án és september 1-jén tartott három ülésén következő ásvány- és földtani értekezések tartattak, melyek is az évkönyvbe fölvetetni határozottak:

1. A „Varagyai“ kutatás alatti kőszéntelep földismereti viszonyai, *Huchard József* nagy-enyedi nyug. bányanagytól.

2. A Bihar- és Békésmegyék véghatárán érintkező Sarkad mezőváros és vidéke földtalajáról és kútvizéről — *Trajanovits Ágoston*, sarkadi gyógyszerésztől.

3. A magyar keleti (erdélyi) aranybányák területéről (Golddistrict) különös tekintettel a füzesi aranybányászatra, *Hozák József* verespataki m. kir. bányamérnöktől (német nyelven tartatott).

Megjelent;

A magyar orvosok és természetvizsgálók Fiumében 1869. sept. 6-tól 11-ig tartott XIV. nagygyűlésének történeti vázlata és munkálatai. Szerkesztették *Poor Imre* és *Rózsay József*. — Az ásvány- és földtanba vágó értekezések a következők benne:

1. A sztánai kimosási völgy és a kolozsvári medencze; *Eszterházy Kálmán* gr. és *Pávy Vajna Elek*-től. (Egy színezet kőmetszettel.)

2. A marosújvári sötömzs s annak fekvisége, *Mosel Antal* bányanagytól (két kőmetszettel).

3. Magyarország sóügyéről *Houchard József* bányanagytól.

4. A Trachytok új beosztásáról, *Seabó Józseftől*.

Ezen értekezéseknek igen rövid kivonatai a következők:

1. A kolozsvári medencze alatt értekezők értik azon

körülbelül 50 □ mérföldnyi területet, mely Erdély északnyugati részét foglalja el, s melynek közepe táján Kolozsvár fekszik. A kolozsvári medencze mint közetrajzi, mint kövületi, mint rétegzeti szempontból a párizsi medenczéhez hasonlít leginkább, s eocän kőzetek által van kitöltve, melyekre néhol oligocän, néhol pedig neogen rétegek is rakódtak. Az eocän képletnek legalsó csoportját *édesvízi mészkőzetek* képezik. Közép csoportja a nummulittek által jellemeztetik (Numulitique) s 3 szintre van ismét osztva. A számos kövületek közül nevezetesek a Mastodonsaurus transilvanicus és Cerithium claudiopolitanum nevű új fajok a Numulitique közép szintjéből.

Az oligocän korú rétegek Corbulapadokból, Cyrena semistriatával és Cerith margaritaceum rétegekből állanak.

A neogen korú rétegek közt a *rhyolithtuffok* legérdekesebbek, mert Kis-Jenő határában számos, valószínűleg szarmátképleti növénylenyomatokat zárnak magukba. Ugyancsak a szarmáti fővenyesmárgás rétegek közt egy a növény- és hűsevők között átmenetet képező emlősnek tépőfoga is találtatott.

A diluvialis löszben és a kavicstorlatokban sok kihalt emlősök csontjai lelhetők; a gyakori leletek közt legérdekesebb az *óriási gímnék* (Cervus giganteus Goldf.) gyönyörű, csaknem hibátlan agancsokkal díszített egészen ép koponyája, mely Alsó-Csobánkán a kis patak 1867. jun. 12-kén történt áradása atkalmával a Kodra hegység oldalából kimosatott.

Az arad-tehérvári vasuti vonal földmunkálatai alkalomával, Alvincz határában az ősember nyomát is találták benne t. i. dióritből készült kőbaltát alig pár lépésnyi távol egy már calcinirozott Mammuth-agyartól. — Értekezők ezután leírják a kolozsvári medencze tájképi alakzatát s annak az ipargazdászatra fontos kőzeteit és ásványait. Végül leírják és egy átmetszettel illusztrálják a sztárai kimosási völgyön átvonaló vasuti földmunkálatok által föltárt viszonyokat.

2. A kutatások, föltárások, melyek Maros-Ujvártt főleg a bányáknak víz elleni biztosítása céljából véghezvitettek, a sötömzsre nézve földtani tekintetben igen érdekes adatokra vezettek. A sótelep ezek szerint egy a felületre kerülékes alakban kinyúló tömzs, mely a mély felé szélesbedvén egészben véve csonka körkúp alakúnak bizonyult be. A sötömzset köppeney gyanánt szegélyezi agyagmárga, melyhez homokkő, palás agyag tályag, trachytuff és lösz is társul; a tömzs hátat azonban nem ezen

képződmények, hanem áradmányi lerakódások mintegy 4 öl vastagságban fődik. Mint a sötömzs. mint az azt környező meddő rétegek követik a körkörös alakot, s egy középpont körül összehajlanak, s gyűrűzetei a fatörzsek évgyűrűire emlékeztetnek. Értekező végül a kősónak tömeges előjövételéből s a számos felsorolt adatokra támaszkodva azon véleményben van annak képződésére nézve, hogy az nem a szármát-tengernek köszöni eredetét, hanem hogy hőfolyékony állapotban tört a felszínra s hogy ezen kitérés befejezte Erdély belföldének mostani alakját.

3. Értekező szól Magyarország sóászatáról 1-ször finansialis és egészségi tekintetből. 2-szor nemzetgazdasági tekintetből is. Az évenként termeltetni szokott sómennyiség térsen összesen : 2,300,000 mázsát.

Főlemlíti továbbá, hogy Maros-Ujváron 1870-ben 260,000 és ez évben 400,000 mázsával több termelési összeg vettetett ki a rendesnél, hogy a vjeliczikai híres sóbányákat ért szerencsétlenség miatt mutatkozó birodalmi szükséglet fedeztethessék.

Végül az illetőknek figyelmét fölhívja a sóból való szikso gyártásra, mire nézve már 1867-ben a „Pesti Napló“ 187 számú lapjában különösen a székelyföldi Szováta-, Parajd- Sófalva határain található tartalmas, szirt módjára kidömbörült sóhegyeket ajánlotta.

4. Értekező elősorolja a harmadkori vulkani kőzeteknek Beudant, Abich, Rose és St. Claire Deville által használt beosztásait a legutóbbinak nézeteit magáénak vallja, hogy t. i. a Trachytok nem jelenthetnek többé a harmadkori és újabb vulkani kőzetek között csupán olyanokat, a melyekben a földpát Sanidin vagy Oligoklas, üveges és hasadékos állapotban, hanem olyakat is, a melyekben az üveges és hasadékos földpát Labradorit vagy Anorthit. Ezen vulkani kőzetek egy különös kiképződésű állapotban vannak, melyet St. Claire. Deville-vel „Trachytismus“-nak nevez. Egyéb tekintetben pedig fősúlyt fektet a kőzeteknek elegyrészeire, azoknak szövege csak alárendelt szerepet játszik. A Mátra trachytjait, és fiatalabb kitérésű kőzeteit is, részletesen tanulmányozván ezen elvek szerint, értekező végül röviden összeállítva a tömeges föllépés sorában közli a Mátra hegycsoportnak eruptív kőzeteit, u. m.:

1. *Mátrait*, Anorthit, Augit elegye, dolerites Trachyt. Ügyszólván önmaga képezi az egész Mátra hegységet, míg Magyarország többi Trachyt csoportjaiban, a mennyire eddig ismerem azokat, veszérszerepet nem visel, de azokban sem hiányzik.

2. *Rhyolith*. Oligoklas, Amphiból s Quarc krystályos elegye, mind össze is csak néhány kúpot képez.

3. *Zöldkö*. Labradorit s Amphiból krystályos elegye, kis mennyiségben nem Zöldkö állapotban is található. A magyarországi Trachyt vidék némelyikén ez az uralkodó faj, míg itt igen alárendelten fordul elő.

4. *Zöldkö*, Oligoklas s Augit elegye, még kisebb mennyiségben van.

5. *Zöldkö*. Oligoklas s hihetőleg Nephelin meg Augit elegye. Gyöngyös-Oroszi bányák környékén. Ugy látszik egy neme a Nephelin-doleritnak. Bővebben vizsgálandó.

6. *Bazalt* valószínűleg Oligoklas Földpáttal. Szintén tovább tanulmányozandó még.

K. A.

Társulati ügyek.

A választmány határozata következtében felkéri a Társulat külön magyar-német körlevelekkel a magyar korona összes országaiban levő köszén-bányavállalatokat, hogy a bécsi iparkiallitásnál egy közös szengyujtemenyel részt venni sziveskedjenek, s mely körlevél következőképen hangzik.

A magyarhoni Földtani Társulat, áthatva az ásványszén nemzetgazdászati fontosságáról, már az 1867. évi májushóban tartott közgyűlésén a következő két indítványt fogadta el:

1) Miután az ásványszén iparunk emelésére s ez által hazánk közjávára a leghatalmasabb befolyással bír, és miután a magyarhoni Földtani Társulat földadatainak egyike a tudományos buvárlatokat a gyakorlati életben alkalmazhatóvá tenni, azért kívánatos, hogy a Társulat a hazánkban előjövő köszéntelegeknek beható tanulmányozását különös feladatai közé sorolja. Végcélja ezen tanulmányozásának volna: a már ismeretes széntelegeket képező és kíséző közetrétegeknek jellemzését, sorrendjöknek kitüntetését, valamint ezeknek a szénképleteket befoglaló idősb és fiatalabb képletekhez való viszonyaikat megállapítani, s pedig e módon, hogy ezen megállapítások a még ki nem kutatott vidékekben előforduló hasonló előjöveteleknél alkalmazva, az újabb vállalatoknak a lehetőségig biztos tudományos vezérfonalul szolgálhassanak.

2) Hogy ezen buvárlatok eredményei a legtágasabb érdeklő körökbe juthassanak, használtassék fel a legelső